

Statystyka społeczna Redakcja naukowa Tomasz Panek

Podręcznik obejmuje wiedzę o badaniach zjawisk społecznych jako źródło wiedzy dla różnych instytucji publicznych. Zostały w nim przedstawione metody analizy ilościowej społecznych skutków procesów ekonomicznych i demograficznych oraz polityki państwa. Autorzy omówili istotę statystycznych badań zjawisk społecznych, skupiając się na metodach pomiaru: zmian demograficznych, poziomu i jakości życia, dochodów i konsumpcji, ubóstwa i wykluczenia społecznego, rynku pracy, zdrowia i nierówności społecznych w zdrowiu, edukacji, gospodarowania czasem. Podręcznik zamyka prezentacją metod oceny polityki społecznej. Wszystkie omawiane zagadnienia są ilustrowane licznymi przykładami polskimi i europejskimi.

Podręcznik jest przeznaczony dla studentów kierunków ekonomicznych, a także polityki społecznej, psychologii i socjologii. Może też być przydatny dla pracowników instytucji zajmujących się polityką społeczną.

Spis treści

PRZEDMOWA

Tomasz Panek

1. STATYSTYCZNE BADANIE ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Jan Kordos

- 1.1. Wprowadzenie
- 1.2. Statystyka społeczna w pracach instytucji ponadpaństwowych
  - 1.2.1. Organizacje międzynarodowe
  - 1.2.2. Ogólna koncepcja systemu statystyki społecznej Unii Europejskiej
  - 1.2.3. Zalecenia Eurostatu w sprawie wskaźników społecznych
- 1.3. Podstawowe rodzaje informacji statystycznej występujące w Unii Europejskiej
- 1.4. Zapotrzebowanie na statystykę społeczną na poziomie europejskim
- 1.5. Źródła danych w statystyce społecznej
  - 1.5.1. Źródła danych i metody ich zbierania
  - 1.5.2. Warunki porównywalności danych między krajami
- 1.6. Statystyka regionalna
  - 1.6.1. Uwagi wstępne
  - 1.6.2. Przewodnik statystyki regionalnej
  - 1.6.3. Klasyfikacja terytorialna regionów na różnych poziomach
  - 1.6.4. Nomenklatura Statystycznych Jednostek Terytorialnych – klasyfikacja NUTS
  - 1.6.5. Metody oceny parametrów dla małych obszarów
- 1.7. Ocena jakości wyników – prace Eurostatu
  - 1.7.1. Definicja jakości danych Eurostatu
  - 1.7.2. Rodzaje błędów w badaniach statystycznych

2. PODSTAWOWE BADANIA SPOŁECZNE STATYSTYKI PUBLICZNEJ W POLSCE

Jan Kordos

- 2.1. Statystyka społeczna w Polsce do 1989 r.

- 2.2. Podstawowe badania społeczne w Polsce w okresie transformacji oraz prace nad ich harmonizacją ze standardami UE
- 2.3. Spisy ludności i badania demograficzne
  - 2.3.1. Spis ludności i mieszkań 2011
  - 2.3.2. Badania migracji zagranicznych ludności
- 2.4. Rejestry administracyjne jako źródła danych statystycznych
- 2.5. Badania budżetów gospodarstw domowych
- 2.6. Badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL)
- 2.7. Badania warunków życia
  - 2.7.1. Badania warunków życia w latach 1997–2003
  - 2.7.2. Badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC)
  - 2.7.3. Badanie EU-SILC w Polsce
- 2.8. Badania zdrowia ludności
  - 2.8.1. Pierwsze badania zdrowia ludności w Polsce
  - 2.8.2. Badania stanu zdrowia ludności Polski w latach 2004 i 2009
- 2.9. Badanie wykorzystania czasu
  - 2.9.1. Dotychczasowe badania wykorzystania czasu w Polsce
  - 2.9.2. Badanie wykorzystania czasu w latach 2003–2004
- 2.10. Inne badania społeczne

3. ZMIANY DEMOGRAFICZNE – POMIAR PROCESÓW I OCENA SKUTKÓW SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH

Irena E. Kotowska, Wiktoria Wróblewska

- 3.1. Podstawowe procesy demograficzne – definicje, źródła danych, pomiar
- 3.2. Struktury demograficzne ludności
  - 3.2.1. Struktura ludności według płci i wieku
  - 3.2.2. Struktura według stanu cywilnego
  - 3.2.3. Struktury ludności według miejsca zamieszkania
- 3.3. Zmiany procesu reprodukcji ludności – wybrane syntetyczne mierniki natężenia procesu
- 3.4. Rodność i płodność populacji
- 3.5. Umieralność i trwanie życia
- 3.6. Analiza rodzin i gospodarstw domowych
- 3.7. Przemiany demograficzne w Polsce w latach 1989–2011 i ich konsekwencje demograficzne, ekonomiczne i społeczne
  - 3.7.1. Płodność i zawieranie małżeństw
  - 3.7.2. Trwanie życia i umieralność
  - 3.7.3. Starzenie się ludności i zasobów pracy

4. POZIOM I JAKOŚĆ ŻYCIA

Tomasz Panek

- 4.1. Podstawowe definicje i klasyfikacje w badaniach poziomu i jakości życia
  - 4.1.1. Definicje potrzeb
  - 4.1.2. Klasyfikacje potrzeb
  - 4.1.3. Poziom i jakość życia – dylematy definicyjne
- 4.2. Diagnozowanie potrzeb
  - 4.2.1. Potrzeby indywidualne a potrzeby społeczne
  - 4.2.2. Dziedziny życia w badaniach poziomu i jakości życia

- 4.3. Pomiar poziomu i jakości życia
  - 4.3.1. Wskaźniki społeczne
  - 4.3.2. Systemy wskaźników społecznych
  - 4.3.3. Wskaźniki syntetyczne
- 4.4. Poziom i jakość życia w Polsce w latach 2007–2011
  - 4.4.1. Dochody i sposób gospodarowania dochodami
  - 4.4.2. Wyżywienie
  - 4.4.3. Zasobność materialna
  - 4.4.4. Warunki mieszkaniowe
  - 4.4.5. Kształcenie dzieci
  - 4.4.6. Kultura
  - 4.4.7. Wypoczynek
  - 4.4.8. Ochrona zdrowia
  - 4.4.9. Analiza porównawcza poziomu i jakości życia gospodarstw domowych w układzie wojewódzkim w 2011 r.

5. DOCHÓD I KONSUMPCJA

Adam Szulc

- 5.1. Mierniki zamożności gospodarstw domowych
  - 5.1.1. Dochód bieżący i wydatki konsumpcyjne
  - 5.1.2. Porównywalność dochodów i konsumpcji między gospodarstwami domowymi: skale ekwiwalentności
- 5.2. Metody analizy rozkładu dochodów i wydatków
  - 5.2.1. Wprowadzenie
  - 5.2.2. Rozkłady kwantylowe
  - 5.2.3. Krzywa Lorenza i indeks Giniego
  - 5.2.4. Estymacja funkcji gęstości i dystrybuanty dochodów
- 5.3. Zachowanie konsumenta i pomiar zamożności
  - 5.3.1. Wpływ struktury wydatków na zmiany kosztów utrzymania
  - 5.3.2. Krzywe Engla jako narzędzie analizy postępowania konsumenta
  - 5.3.3. Obliczanie skal ekwiwalentności za pomocą oszacowań kompletnego modelu popytu
- 5.4. Wybrane analizy dochodów i konsumpcji w latach 2000–2011 w Polsce

6. UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Tomasz Panek

- 6.1. Ubóstwo i wykluczenie społeczne – dylematy definicyjne
  - 6.1.1. Istota ubóstwa i wykluczenia społecznego
  - 6.1.2. Sposób pojmowania ubóstwa
  - 6.1.3. Sposób pomiaru ubóstwa
  - 6.1.4. Kryteria ubóstwa
  - 6.1.5. Wymiar czasowy ubóstwa
- 6.2. Metody identyfikacji ubogich i wykluczonych społecznie
  - 6.2.1. Metody wyznaczania granicy ubóstwa w ujęciu klasycznym
  - 6.2.2. Metody identyfikacji ubogich w ujęciu wielowymiarowym
- 6.3. Metody analizy ubóstwa i wykluczenia społecznego
  - 6.3.1. Podejście klasyczne
  - 6.3.2. Podejście wielowymiarowe
- 6.4. Metody analizy zmian ubóstwa i wykluczenia społecznego w czasie

- 6.4.1. Charakter ubóstwa
- 6.4.2. Mobilność gospodarstw domowych ze względu na przynależność do sfery ubóstwa
- 6.5. Ubóstwo w Polsce w latach 2009–2011
  - 6.5.1. Charakterystyka danych
  - 6.5.2. Założenia analizy
  - 6.5.3. Zasięg i głębokość ubóstwa
  - 6.5.4. Zmiany w sferze ubóstwa
  - 6.5.5. Trwałość ubóstwa

7. RYNEK PRACY

Irena E. Kotowska, Anna Matysiak, Paweł Strzelecki

- 7.1. Aktywność zawodowa – podstawowe definicje i źródła informacji
- 7.2. Metody analizy aktywności zawodowej ludności
- 7.3. Analiza aktywności zawodowej ludności
- 7.4. Metody analizy zmiany zatrudnienia i struktur zatrudnienia ludności
- 7.5. Bezrobocie – pomiar, metody analizy
- 7.6. Migracje zarobkowe i ich skutki dla rynku pracy

8. ZDROWIE I NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE W ZDROWIU

Wiktoria Wróblewska

- 8.1. Wielowymiarowość koncepcji i różne ujęcia zdrowia
  - 8.1.1. Ujęcie biomedyczne
  - 8.1.2. Ujęcie biopsychospołeczne
  - 8.1.3. Ujęcie społeczno-ekologiczne
- 8.2. Pomiar zdrowia i niesprawności
  - 8.2.1. Chorobowość i zapadalność
  - 8.2.2. Samoocena stanu zdrowia
  - 8.2.3. Pomiar i klasyfikacje ograniczeń funkcjonalnych
  - 8.2.4. Pomiar jakości życia warunkowanej stanem zdrowia
  - 8.2.5. Miary utraconych lat życia w związku z umieralnością
  - 8.2.6. Wybrane wyniki badań w zakresie zdrowia i niepełnosprawności w Polsce
- 8.3. Nowe podejście do pomiaru stanu zdrowia populacji – sumaryczne miary stanu zdrowia
  - 8.3.1. Ogólny model przejścia w zdrowiu
  - 8.3.2. Typologia sumarycznych miar stanu zdrowia populacji
  - 8.3.3. Przykłady sumarycznych miar trwania życia w zdrowiu
  - 8.3.4. Lata życia skorygowane niesprawnością
  - 8.3.5. Lata życia skorygowane ze względu na jakość
- 8.4. Nierówności społeczne a ocena stanu zdrowia
  - 8.4.1. Społeczno-środowiskowe uwarunkowania stanu zdrowia
  - 8.4.2. Pomiar nierówności społecznych w stanie zdrowia
  - 8.4.3. Współczynnik koncentracji oraz krzywa koncentracji zdrowia
  - 8.4.4. Regresyjne indeksy nierówności
  - 8.4.5. Indeks różnic
  - 8.4.6. Wskaźnik ryzyka populacyjnego

9. EDUKACJA Agnieszka

Chłoń-Domińczak

- 9.1. Wprowadzenie. Definicje, klasyfikacje i źródła danych
  - 9.1.1. Obszary badawcze w statystyce edukacji – perspektywa międzynarodowa i krajowa
  - 9.1.2. Źródła danych
- 9.2. Uczestnicy i zasoby systemów edukacji
  - 9.2.1. Uczestnicy i uczestnictwo w systemie edukacji
  - 9.2.2. Zasoby systemu edukacji oraz nakłady na edukację
  - 9.2.3. Osiągnięty poziom wykształcenia oraz efekty edukacji
- 9.3. Edukacja w Polsce w świetle danych statystycznych w latach 1990–2010
  - 9.3.1. Uczestnicy i uczestnictwo w edukacji

10. GOSPODAROWANIE CZASEM

Iłona Błaszczak-Przybycińska

- 10.1. Cel i istota badań gospodarowania czasem
  - 10.1.1. Czas jako czynnik gospodarowania
  - 10.1.2. Cele badań budżetów czasu
- 10.2. Badanie budżetów czasu w Polsce w świetle badań europejskich
  - 10.2.1. Organizacja badania
  - 10.2.2. Kategorie grupowania czynności w badaniu budżetu czasu
  - 10.2.3. Sposób analizy budżetów czasu
- 10.3. Wycena wybranych elementów gospodarowania czasem
  - 10.3.1. Wycena wartości prac wykonywanych w gospodarstwie domowym
  - 10.3.2. Wycena czasu wolnego
- 10.4. Gospodarowanie czasem oraz wycena pracy domowej w Polsce
  - 10.4.1. Gospodarowanie czasem
  - 10.4.2. Wycena wartości pracy domowej w Polsce w 2011 r.

11. METODY OCENY POLITYKI SPOŁECZNEJ

Adam Szulc

- 11.1. Wprowadzenie
- 11.2. Rozkład świadczeń
- 11.3. Błędy w dystrybucji świadczeń: błąd wykluczenia i nieszczelności systemu
- 11.4. Krzywe i współczynniki koncentracji
- 11.5. Wpływ świadczeń na zmiany nierówności dochodowych
- 11.6. Wpływ świadczeń na ubóstwo dochodowe
- 11.7. Profile społeczno-demograficzne odbiorców świadczeń
- 11.8. Rozszerzona analiza polityki społecznej: rachunek zysków i kosztów

BIBLIOGRAFIA